

inferioribus; ergo per se non obligantur hoc debito, ut personali. Consequentia tenet a sufficienti partium enumeratione, quia hoc debitum immediate debet esse ad aliquem hominem, sub homine comprehendendo corpus mysticum ex hominibus constans; hoc autem sufficienter comprehenditur sub illis tribus membris; ergo illis exclusis, non manet debitum, quia nemo constituitur debitor, nisi respectu alicujus. Probatur ergo prima pars, quia licet attento jure divino naturali possit Pontifex postulare ab omnibus Episcopis quotam aliquam suorum reddituum, tam ecclesiasticorum quam temporalium, ad se suaque onera sustentanda, nihilominus, jure communi et ecclesiastico, non est usus hac potestate quoad quotam decimarum episcopaliū, sed aliis modis sustentationi et quasi stipendio Pontifici debito provisum est. Et ideo non dixi Episcopos non posse ad hanc decimam obligari, nec dixi simpliciter non teneri, sed, cum limitatione, non teneri, attento jure ecclesiastico. Nam quod in rigore obligari possent, mihi satis probant omnia adducta in secunda parte primæ difficultatis, et in tota difficultate secunda, quæ maxime procedit in debito personali decimarum possibili, absolute attentata ratione naturali. Et ita etiam fatetur divus Thomas, dicto art. 4, ad 3, quem omnes sequuntur. Et loquitur non solum de Episcopis, sed absolute de clericis, quia eadem est ratio de omnibus, cum Pontifex sit universalis omnium pastor.

12. Quod autem secundum commune jus Pontifex non utatur hac potestate, sentiunt idem D. Thomas et omnes, et constat, quia nullum tale jus ecclesiasticum invenitur, nec usus illud ostendit. Sed aliter Pontifex, et sustentat onera sua, partim ex tributis, et redditibus sui domini temporalis, quod Petri patrimonium vocatur; partim ex decimis, et redditibus ecclesiasticis sui Romani episcopatus; partim ex partitione aliqua beneficiorum ecclesiasticorum, et episcopatum vacantium, aut de novo provisorum, quam sibi Sedes Apostolica applicavit, in quo consuetudines provinciarum et regnorum observari solent; partim ex certis quibusdam juribus quæ in expeditionibus diversarum litterarum illi Sedi debentur, vel aliis similibus redditibus. Et nihilominus potestatem retinet plura exigendi, et non solum decimam decimarum, sed etiam majorem quotam, quando necessitas vel occasio aliqua id postulaverit; tamen de facto, et ex vi juris communis constituti, non tenen-

tur Episcopiolvere decimas Pontifici: unde a fortiori non tenentur aliis, sive superioribus, sive inferioribus, aut æqualibus praelatis, vel clericis, quia in his nec jus invenitur, nec fundamentum juris, cum non sint pastores Episcoporum, nec illis spiritualia ministrent. Et licet in superioribus videri posset esse aliquod fundamentum respectu inferiorum, ut in Archiepiscopo respectu suffraganeorum Episcoporum, et similibus, nihilominus ex vi juris communis nullum est tale debitum, nec sufficiens fundamentum ejus, quia illa subiectio et subordinatio parva est, et non meretur tantam recompensationem; sed onus illud vel censetur esse superiori dignitati annexum, eique sufficienter provisum per redditus talis dignitatis; vel per contributiones alias, quæ pro actibus judicialibus aut visitationibus debentur, sufficienter compensantur.

13. *Probatur assertio quoad debitum reale.* — Ex his ergo satis probata manet assertio quoad personale debitum: quoad alteram vero partem de debito reali, quod nimirum hoc modo obligentur Episcopi ad decimas prædiales sæculari titulo possessas, communis sententia est, ut ex D. Thoma et Theologis referemus in puncto sequenti, et ex Innocentio et aliis Canonistis sumitur, in capite 2 de Decimis, et sequitur Rebuff., dicta quæst. 5, num. 3 et 4, cum Cardin., cons. 87, num. 7. Probari autem solet ex capit. *Quæsti*, 16, quæst. 4, quod Gratianus refert ex Concilio Moguntino; invenitur tamen solum in Cabilonens. 2, cap. 19. Nihil vero ad rem præsentem facit, nam verba sunt: *Quæsti sunt quidam fratres, quod essent alicui Episcopi, et abbates, qui decimas non sinunt dari ecclesiis, ubi illi coloni missas audiunt. Proinde decrevit sacer iste conventus, ut Episcopi, et abbates de agris et vineis, quæ ad suum et fratrum stipendium habent, decimas ad ecclesias dari faciant. Familiæ vero ibi dent decimas suas, ubi infantes eorum baptizantur, et ubi per totum anni circulum missas audiunt.* Ex quibus verbis aperte constat ibi non esse sermonem de prædiis patrimonialibus, seu sæcularibus Episcoporum, sed de his quæ Ecclesia possidet ad clericorum suorum stipendium et sustentationem, ut patet ex illis verbis: *Quæ ad suum et fratrum stipendium habent.* Episcopi enim non habent patrimonialia bona ad suum et fratrum stipendium, ut per se constat; ad hoc autem dicuntur ecclesiasticas possessiones habere, quia illas sub sua cura et dispensatione habent.

14. *Objectioni occurritur.* — Dices hinc augeri difficultatem, quia sequitur teneri Episcopos ad solvendas decimas ex ecclesiasticis prædiis. Nam ibi concluditur, ut ex dictis agris decimas ad Ecclesias dari faciant. Unde a fortiori sumitur argumentum, quod multo magis ex patrimonialibus prædiis decimasolvere teneantur. Sed verba illa contrarium habent sensum; nam intelligendum est, *ut faciant dari decimas ad Ecclesias suas.* Ita enim addit Gratianus, et forte ita invenit in antiquo Concilio, licet nunc in Cabilon. non legitur. Estque consonum casui, et decisioni Concilii. Nam querimonia erat, quia Episcopi non permittebant colonosolvere decimas in suis Ecclesiis parochialibus, quæ (ut aperte supponitur) erant distinctæ ab Ecclesiis episcoporum, vel abbatum. Decisio autem Concilii est, ut si possessiones sint ecclesiasticæ, et ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ deputatæ, Episcopi non solvant decimas prædiales parochiis colonorum, sed illas retineant pro suis Ecclesiis; ipsorum autem colonos (quos nomine *familiæ* intelligit), sinant in parochiis suisolvere decimas, utique vel personales, vel partiales, quas ex prædiis conductis habere solent, si prædia sunt intra terminos suarum parochiarum constituta; et in summario illius textus negative legitur: *Non persolvant de propriis prædiis abbates, et episcopi decimas.* Qui tamen titulus sano modo intelligendus est de prædiis ecclesiasticis, seu suarum ecclesiarum. Atque ad hoc propositum adducitur textus ille a Gratiano. Ac denique sensus ille evidentius exprimitur in canone Urbani Papæ, qui sub dicto capit. *Quæsti*, refertur in novo Decreto Gregoriano: *Perlatum est ad sanctam Synodum, quod sint quidam episcopi et abbates, qui colonos ad se pertinentes non sinant decimas dare ad ecclesias ubi missas audiunt, et infantes eorum baptizantur. Proinde decrevit sacer iste conventus, ut Episcopi et abbates de vineis, vel agris, ac frugibus quæ ad suum vel fratrum usum laborant, decimas sibi pro benedictione, vel hospitum susceptione habeant: familiæ vero ibi dent decimas suas, ubi per totum anni circulum missas audiunt, et infantes eorum baptizantur.* Ille ergo textus nihil ad rem præsentem facit. Alii vero id probare conantur ex dicto capit. 2 de Decimis; sed nihil etiam probant, nam in priori parte ejus potius negatur obligatio solvendi decimas; posterior vero, ubi affirmatur, non potest applicari ad Episcopos, quia, per se loquendo, non sunt ex illis clericis qui ab aliis

clericis sacramenta recipiunt; quia in ea parte sermo est de debito personali, non de reali.

15. *Probatur ratiõ assertio.* — Illa ergo pars eodem modo probanda est, quo similem de Pontifice ostendimus, quia res transit cum onere suo, et quia Ecclesia non debet in bonis suis lædi, eo quod ad temporale dominium Episcopi prædia transeant. Quæ rationes eo fortius in cæteris praelatis infra Pontificem procedunt, quo minorem illi potestatem habent circa decimarum dispensationem: unde constat partem hanc non procedere in prædiis ecclesiasticis, si qua fortasse specialiter Episcopo applicentur in stipendium, et sustentationem propriam; ex illis enim decimasolvere non tenetur, ut a fortiori constabit ex his, quæ de parochis dicemus. Idemque iudicium est de quibuscumque decimis personalibus, quia in illis non habet locum reale debitum, ut iterum etiam statim dicemus.

16. *Parochum teneri ad decimas has solvendas debito reali, non vero personali.* — Tertio, ponitur in eadem parte similis quæstio de parochis uniuscujusque ecclesiæ, an teneatur illeolvere decimas. Cui cum proportione respondendum est, parochos teneri quidem posse debito reali ad decimas prædiales solvendas, proprie tamen non teneri ad solvendas ullas debito personali, attento jure communi. Prima pars a fortiori constat ex dictis; et juxta illam intelligo dictum D. Thomæ, in dicto art. 4, ad 1, ubi ait, clericos debere decimas de propriis prædiis, *etiamsi sint clerici illarum ecclesiarum, in quibus tales decimæ solvuntur.* Sub quibus clericis etiam parochos comprehendi expressius quam alii, declarant Covarr. et Gutier. supra. Et sic est res clara ex his, quæ de Pontifice et Episcopis diximus; nam si prædia ipsa habent hodie reale onus, cum illo transeunt ad clericum, etiamsi parochus sit. Limitandum autem hoc est ad prædia laicalia, seu titulo sæculari acquisita, ut Soto dixit, et D. Thomas aperte sentit. Quia si prædia sint ecclesiastica, et parochus sint in particulari applicata ad ejus sustentationem, non potest ex illis debere decimas, nam potius illæ habent locum decimarum, quæ ipsi parochus dantur ratione sui ministerii. Quod si Ecclesiæ prædium non sit in particulari applicatum parochus, tunc non decimæ, sed omnes fructus ejus ad Ecclesiam pervenient, ex quibus sua pars ad parochum juxta modum sui beneficii pertinebit, ex qua parte nullam decimam cogiturolvere, propter eandem ra-

tionem. Secus vero est de fructibus sæcularis prædii; nam illi non pertinent ad personam parochi ratione sui ministerii, et ideo ex illis debet solvere decimas, saltem ex debito reali.

17. *Satisfit objectioni.*—Dices: in ecclesia parochiali decimæ solvuntur ipsi parochi; ergo si parochus illius ecclesiæ tales decimas debet, sibi debet, quod repugnat, ut supra argumentabamur. Respondetur primo, licet antecedens esset verum, nihilominus debere in hac persona distingui rationem debitoris, et ejus cui debetur; et verum semper esset, quod decima illius prædii non competit huic personæ, quatenus dominus temporalis illius prædii est, sed quatenus tale beneficium habet. Secundo vero dicitur antecedens esse falsum in rigore, quia decimæ non parochi proprie, sed clero, seu ministris hujus ecclesiæ debentur, ex quibus pars aliqua ad parochum pertinere solet, ut magis sequenti capite explicabimus. Et hoc significavit divus Thomas, in ratione quam subdit, dicens: *Quia aliud est habere aliquid ut proprium, aliud ut commune.* Decima ergo ex tali prædio non potest usurpari a parochi tanquam propria, sed debet illam exhibere suæ ecclesiæ, ut communem, etiamsi postea ex ipsa tanquam beneficiatus participare debeat. Unde longe diverso modo et distincto onere possidebit illos fructus ut proprios, ratione temporalis domini, vel ut receptos ratione sui beneficii, ut constat.

18. *Probalur secunda pars de debito personali.*—Secundam partem de debito personali, in curato specialiter, indicavit Soto; sentit enim curatum, solum propter temporalem possessionem, posse debere decimas, non vero ratione suæ personæ. Et idem sentit Rebuffus, d. quæst. 5, n. 9, et probatur ex dictis, quia debitum personale decimarum fundatur in receptione spiritualium ab aliquo pastore, qui ex officio ad hoc teneatur, et per jus ecclesiasticum consummatur; at in parochi, vel deest fundamentum illud, vel per jus Ecclesiæ non consummatur; ergo debitum illud non habet locum in parochi ratione suæ personæ. Minor declaratur, quia parochus non habet proprium pastorem, nisi Episcopum et Pontificem (nam sub Episcopo comprehendendo quemlibet alium participantem aliquo modo episcopalem jurisdictionem, si esse contingat, nam eadem est ratio de illo). Respectu ergo Summi Pontificis, quæ dicta sunt de Episcopo, a fortiori de parochis procedunt, quantum ad potestatem exigendi ab eis decimas pro Summo Pontifice; tamen de facto etiam

non est illis hoc onus impositum jure communi, ut sentit divus Thomas, dicta solut. ad 3, et eodem modo declarari ac persuaderi potest, quo in Episcopo; et ideo licet respectu Pontificis non desit fundamentum, deest tamen commune jus, et ideo attento jure, non est in parochis talis obligatio. Respectu etiam Episcopi non deest fundamentum, ut probant objectiones supra factæ, quia etiam Episcopus est pastor ordinarius parochorum sibi subditorum, ejusque spiritualia administrat; nam licet ordinarie non tribuat illis sacramenta, pascit eos verbo et doctrina, et spiritualiter ipsos gubernat, sicut et cæteras oves suas, et in multis casibus specialiori modo. Ergo intercedit inter parochum et episcopum sufficiens fundamentum persolvendi decimas, de possibili loquendo.

19. *Differentia inter Summum Pontificem et Episcopos in decimis imponendis.*—Est tamen hæc differentia inter Pontificem et Episcopum, quod Pontifex habet suo jure potestatem imponendi decimas parochis, sicut et Episcopis; Episcopus autem non potest illas imperare parochis sibi subjectis, nec tributum aliquod aut subsidium ab illis exigere, præter id quod jure communi statutum est, ut patet ex cap. *Constitutum*, cap. *Nulli Episcoporum*, cap. *Ad hoc*, cap. *Prædicator*, 16, quæst. 1. Ratio vero est, quia Episcopi non sunt supremi dispensatores decimarum, sicut Pontifex, nec illis commissa est potestas ad imponendas decimas, non solum parochis, verum etiam quibuslibet clericis vel laicis, ut ex dictis juribus, quæ fere omnia pontificia sunt, constat. Ex hoc ergo capite non tenentur, nec obligari possunt parochi ab episcopis suis sibi decimas persolvere; illisque et eorum sustentationi ac oneri sufficienter provisum est, per communium decimarum portionem eis, juxta sacros canones, designatam, vel (ubi commune jus receptum non est) per alios ecclesiasticos redditus unicuique Ecclesiæ designatos. Denique in unoquoque parochi, respectu aliorum extraneorum Episcoporum, vel clericorum aut parochorum, deest non tantum jus, sed etiam fundamentum decimarum, quia non recipiunt ab illis divina, neque eis subordinantur. Et hoc sensu dixerunt aliqui, ut refert Rebuff. supra, num. 6, clericos non debere decimas clericis æqualibus, ita intelligentes cap. 2 de Decimis, quæ sententia in se vera est, et rationi conformis, quicquid sit de accommodatione illius ad textum prædictum. Nomine autem æqualium comprehenduntur

omnes non superiores in jurisdictione, vel pastoralis munere respectu ipsorum.

20. *Parochos non teneri ad decimas solvendas ratione personarum.*—Ita ergo inductione facta constat parochos non teneri ad decimas solvendas ratione suarum personarum, quia nulla persona invenitur, cui debitores constituantur. Dici vero potest debere illas suæ ecclesiæ, ut in cumulum communem veniant cum aliis decimis, et postea omnes cum proportionem dividantur, juxta canones, vel consuetudinem, sicut supra dicebamus de debito reali decimarum prædialium ex sæcularibus possessionibus. Sed hoc etiam dici non potest, quia parochus ad suam ecclesiam non comparatur, ut recipiens, sed ut conferens sacra, ut hic Soto advertit; ergo non est cur obligetur ad solvendas decimas, quia ad hoc solum obligantur clerici, quatenus recipiunt ab aliis divina, ut patet ex dicto capite 2 de Decimis, in fine. Nec refert quod ipse etiam parochus sacramenta interdum ab alio recipiat, nam per se tantum recipit illa a suo Episcopo, vel Pontifice, vel a vicario quem loco illorum, ex eorum consensu speciali vel generali, habet; et ideo non magis illi debet decimas, quam Pontifici vel Episcopo. Nec est eadem ratio de decimis prædialibus debitis ratione ipsarum rerum, seu possessionum, quia in illis et jus, et fundamentum est longe diversum, ut explicatum est. Atque ex his aperte concluditur parochum non teneri ad solvendas personales decimas, sive spirituali titulo, sive temporali acquisitæ sint. Probat, quia non tenetur ad solvendas illas ex debito personali, quia ad nullas omnino decimas hoc titulo obligatur, ut ostensum est; debitum autem reale non cadit in decimas personales, quia persona de se non habet annexum onus solvendi decimam, nisi quatenus resultat ex receptione divinorum, per laborem et operam ministrorum Ecclesiæ, quod pertinet ad personale debitum. Atque ita tenet Rebuff., d. quæst. 5, num. 9; Covar. supra, qui etiam generalius loquuntur, ut in sequenti puncto declarabo.

21. *Clerici simplices tenentur ex vi juris ad decimas, non solum reali, sed personali debito.*

—Quarto tandem similis interrogatio peti potest de aliis simplicibus clericis, de quibus alia ratio esse videtur. Et ideo dicendum est alios clericos, qui non sunt pastores Ecclesiæ, nec ex officio divina ministrant aliis fidelibus, per se et ex vi juris communis teneri ad decimas persolvendas, non solum reali debito

(ubi contigerit illud habere), sed etiam personali. Hæc conclusio in genere sumpta est divi Thomæ, et communis in dicto capite 2 de Decimis, ubi Hostiens., Anton., Abbas, Henric., Cardin., cons. 90; Covarr., Soto, Gutier., Rebuff. et alii supra citati. Probat, quia sufficienter ex posteriori parte illius textus, in qua dicitur clericos, qui ab aliis clericis recipiunt sacramenta, decimis esse obnoxios, non quidem ratione rei possessæ, sed ratione operis et laboris in eorum commodum impensi, ex quo titulo oritur debitum personale. Sine causa vero Glossa ibi hoc limitat ad clericos conjugatos; tum quia textus absolute loquitur; tum quia ratio textus in omnibus clericis recipientibus dicto modo sacramenta locum habet, ut notavit Rebuff. supra. Et ideo nec limitandus est ille textus ad clericos inferiores primæ tonsuræ, vel minorum ordinum (quicquid ille insinuet), quia eadem ratio est de clericis in sacris, etiamsi sacerdotes sint, ut Antoninus ibi, et alii dixerunt. Quia licet sacerdotes non ab alio, sed a se videantur sacramenta suscipere, hoc solum est verum de Eucharistiæ communionem, quæ in ipso sacrificio fit: in aliis vero etiam ipsi subduntur parochis quoad spiritualia, quia eorum curæ subsunt in sacramentorum receptione, ut communiter notant Canonistæ, in cap. *Omnis utriusque*, de Pœnit. et remiss.; ergo sub regula solvendi decimas comprehenduntur in rigore juris.

22. *Limitatio a quibusdam assignata.*—Ab hac tamen obligatione excipiunt aliqui clericos inservientes alicui ecclesiæ, cui decimæ debentur; nam illos aiunt non teneri ad solvendas decimas etiam de patrimonialibus bonis. Ita Alensis supra, quem Silvester et Angel. sequuntur, solumque id probant ex capite secundo de Decimis; sed inde nihil probari potest, quantum ad decimas ex sæcularibus bonis, ut ex dictis facile constat. Si ergo illa limitatio intelligatur de debito reali decimarum ex prædiis sæcularibus, probabilis profecto non est, estque contra divum Thomam, et communem supra allegatam, et sine fundamento: si enim parochus ipse tenetur illas decimas solvere, multo magis quilibet alius tali ecclesiæ inserviens. Item illud onus est annexum rei, et ideo diximus etiam Episcopum et Papam obligari; ergo. Item alias graviter læderetur Ecclesia, quia possent canonici, et alii inservientes ei, multas possessiones acquirere, et eam decimis privare. Denique hoc evidenter supponitur in cap. *Si quis laicus vel clericus*, 16, quæstione 1, ubi dicitur, non

posse clericum rem propriam legare aut dare, privando priorem ecclesiam decimarum proventu; supponit ergo habere ecclesiam decimarum proventum ex rebus clericorum. Si vero illa sententia intelligatur de personali debito, erit fortasse magis tolerabilis. Simpliciter tamen vera non est, neque in jure habet fundamentum, quia cap. secundum, quod pro illa citatur, in secunda parte sua potius contrarium probat, ut deductum est; in priori vero non agit de clericis, quatenus possident prædia more laicorum, sed ad summum ut clerici sunt, ut omnes exponunt, et ratio facta convincit; unde contraria sententia est etiam ratione destituta, nam in his clericis invenitur fundamentum obligationis personalis harum decimarum, et forma generalis præcepti illos comprehendit, tanquam fideles sacramenta recipientes, et nullum est jus illos eximens; ergo.

23. *Exceptio præcedens quomodo possit esse vera.* — *Alia limitatio impugnatur.* — Intellecta vero illa exceptio de decimis, ex possessionibus vel redditibus ecclesiasticis, est probabilis, et communius recepta, et habet in illo cap. 2 magnum fundamentum, juxta expositionem D. Thomæ communiter etiam approbatam; et ita accommodatur exemplum a Levitis in eo textu sumptum, nam illi non solvebant decimas aliis Levitis, quia non habebant alia bona, nisi decimarum; ergo et nostri clerici non solvent aliis clericis decimas ex fructibus ecclesiasticis. Tandem ratione declarari potest, quia ad solvendas hujusmodi decimas non obligantur hi clerici ex debito reali, quia possessiones Ecclesiæ non habent annexum onus solvendi decimas eidem ecclesiæ cujus sunt, ut supra ostensum est, cum D. Thoma et aliis; et eadem ratio est de omnibus fructibus seu redditibus, nam secundum jus commune, Ecclesiæ decimæ non sunt obnoxia, ut ex illis solvantur aliæ decimæ, neque in hoc Ecclesia imitata est legem veterem. Neque etiam obligantur hi clerici ad prædictas decimas solvendas ex debito personali; tum quia illo modo non plus obligantur, quam laici, quia titulo et onere laicorum obligantur, et ideo solum obligantur ad solvendam decimam ex redditibus possessionum sæcularium, sicut laici; tum etiam quia eo ipso, quod eidem ecclesiæ ministrant, et illo titulo accipiunt ecclesiasticos redditus in stipendium et sustentationem, censentur illud stipendium accipere integrum, et liberum ab omni ecclesiastico onere, et hoc est quod in

dicto capite secundo in principio significatur. Quandam vero limitationem in hoc puncto invenio positam ab Alensi supra, videlicet, quando clerici testari possunt ex fructibus suorum beneficiorum, teneri etiam ad decimas præstandas ex eorum redditibus. Sed hoc nullo jure fundatum esse video, nec ratione probari potest, et ideo admittendum non est, nisi ubi eadem consuetudo, quæ facultatem testandi induxerit, simul etiam decimandi obligationem introducat, quod tamen nec necessarium est, quia illa duo non sunt per se connexa, nec de facto consuetudine servatur, quantum intelligo.

24. Denique ex his colligi potest, quid dicendum sit de personalibus decimis. Verisimilius enim est, clericos nunquam teneri ad decimas personales solvendas ex lucris acquisitis spirituali titulo, propter eamdem rationem cum proportionem applicatam. Et potest etiam alia supra insinuatam induci, quia Ecclesia non vult clericos gravari in ecclesiasticis bonis, nisi in casibus in jure expressis; hic autem casus, seu decimandi modus non est in jure expressus. De aliis vero decimis personalibus ex lucris temporalibus, variæ sunt opiniones; tamen in rigore juris eadem ratio de illis est, quæ de prædialibus decimis ex sæcularibus possessionibus, licet consuetudo esse dicatur, ut tales decimæ non solvantur, maxime a clericis; quæ consuetudo, ubi fuerit, servanda est, juxta supra dicta, et dicenda in sequenti capite.

25. *Religiosos teneri ad solvendas decimas.* — Atque ex his constat, quid dicendum sit de religiosis, et de quibuscumque personis ecclesiasticis, quocumque modo aut titulo tales censeantur. Dicendum enim est omnes teneri ad persolvendas decimas, quantum est ex vi communis juris. Probat, quia non eximuntur ex eo præcise quod ecclesiasticæ personæ sunt, nam clerici simpliciter et proprius sunt ecclesiasticæ personæ, et non propterea eximuntur; neque etiam ex eo quod sub generali regula non comprehendantur, nam etiam illi sunt fideles participant sacramenta et divina a pastoribus Ecclesiæ. Quod si interdum ipsi participant curam animarum ex officio, non id habent quatenus religiosi sunt, sed quatenus clerici et beneficiati, et ut sic, illorum regulam sequuntur. Religiosi autem per se, et ut religiosi sunt, decimas debent, ut in cap. *De cætero*, cap. *Ex parte*, et cap. *Licet*, et aliis de Decimis habetur, et cap. 2, § *Cæterum*, de Decimis, in 6, et idem supponitur in cap. *Veniens*, de Transactio.

26. Tandem ex his omnibus satisfactum est toti primæ difficultati, nam explicuimus quomodo decimarum obligatio in singulos clericorum ordines cadere possit. Solum est cavenda æquivocatio circa illam reduplicationem, *de clericis, ut clerici sunt*, quia non in eo sensu accipitur a divo Thoma et aliis Doctoribus, in quo in illa objectione accipitur; non enim negantur clerici solvere decimas ut clerici, eo quod illas non solvant suis superioribus, qui illos speciali modo pascunt et gubernant, etiam ut clericos; nihil enim repugnat quin hoc titulo illas solvant, ut ostensum est; sed dicuntur non solvere ut clerici, quia quotiescumque decimas solvunt, non solvunt illas ex ecclesiasticis bonis, sed ex temporalibus, nam in illa formalitate solvendi (ut sic dicam) magis intenditur respectus ad bona ex quibus fit solutio, quam ad modum subjectionis ad prælatos Ecclesiæ, seu ad influxum spiritualem pastorem in subditos debentes decimas; nam quod ille influxus sit communis fidelibus, vel proprius clericorum, materiale quid est in ordine ad solutionem decimarum. Et ita manet etiam expedita tota secunda difficultas, quæ in prædicta æquivocatione fere fundata est. Cur autem bona seu prædia sæculari titulo possessa, sint obnoxia solutioni decimarum, non autem ecclesiastica prædia, jam satis explicatum est.

27. *Cum prædia unius ecclesiæ sunt intra terminos alterius, an ecclesia teneatur ad decimas.* — Una vero superest difficultas circa hæc prædia ecclesiastica, quando prædia unius parochiæ propria sita sunt intra terminos alterius parochiæ, an tunc ecclesia, cujus est prædium, teneatur solvere decimam illi ecclesiæ in cujus territorio est prædium: nam ex dictis videtur sequi teneri saltem ex debito reali, licet personale hic intercedere non possit; sequela patet, qui res transit cum suo onere; sed prædia existentia in termino alicujus ecclesiæ, habent onus reale decimarum illi ecclesiæ solvendarum; ergo licet perveniant ad dominium alterius ecclesiæ, ad illam transeunt cum suo onere, scilicet, solvendi decimas alterius ecclesiæ. Et confirmatur, quia dictum est, etiam ad Summum Pontificem et Episcopos transire cum hoc onere; ergo multo magis ad aliam particularem ecclesiam. Confirmatur secundo, quia alias monasterium emens et colens prædia in alicujus ecclesiæ terminis existentia, non teneretur ex illis solvere decimas tali ecclesiæ ex vi juris communis, quia jam efficiuntur ecclesiastica

prædia. Consequens est contra multa decreta, capit. *Commissum*, cap. *Nuper*, cum aliis de decimis, et 16, q. 1; ergo.

28. *Pars affirmativa proponitur.* — Ad hanc igitur difficultatem primo responderi potest, concedendo sequelam, nimirum tales ecclesias tunc teneri ad solvendas decimas alteri ecclesiæ, in qua sunt prædia debito reali. Quam sententiam tenent Abbas, in dicto cap. 2, num. 6, et in dicto capit. *Nuper*, de Decimis; Rebuffus, in dicta quæstione quinta, numero vigesimo; Gutierrez, dicto capit. vigesimo primo, numero 54, et esse communius receptam, affirmat Covarruvias, dicto cap. 17, numero 8, § *Secundæ*. Et a fortiori tenet eandem sententiam Glossa, in capite primo de Censibus, vers. *Ullo onere*, ampliando illam etiam ad mansum, seu proprium fundum ecclesiæ. Nam licet de illo manso in illo textu dicatur debere esse liberum ab omni onere, nihilominus Glossa illa dicit, quod si prius ex illo solvebantur decimæ alteri ecclesiæ, etiam postea solvendæ sunt. Habetque hæc sententia magnum fundamentum in cap. *Ecclesiæ*, et capite *Quicumque*, 16, q. 1, quibus statuitur antiquiores ecclesias non esse privandas decimis prædiorum, propter novas ecclesias in eis ædificatas. Addi etiam potest ratio ultra supra dictas, quia alias posset una ecclesia grave detrimentum pati, si aliæ, possessiones intra illius terminos sitas acquirerent, qua ratione utuntur sæpe jura citata, cum de religiosis loquuntur.

29. *Pars negativa explicatur.* — Nihilominus contrariam sententiam, nimirum, in prædicto casu ecclesiam, cujus est possessio aliqua, non teneri ad solvendas decimas alteri ecclesiæ in qua est possessio, tenet expresse D. Thomas, dicta quæst. 87, art. 4, ad 1, ubi Cajetanus, Soto, Aragon., qui omnes limitationem adhibent, nisi contingat ob eam causam, ecclesiam, in qua sunt prædia, magnam pati jacturam. Hi vero auctores nullam probationem ex jure offerunt, sed solum hanc conjecturam, scilicet, quod fundus, eo ipso quod fit ecclesiæ, efficitur ecclesiasticus, ac subinde spirituali muneri ac ecclesiæ fabricæ mancipatus; et ideo ad solvendas decimas alteri ecclesiæ non manet obnoxius. Quæ conjectura parvi momenti esse videtur. Primo, quia non potest de novo huic ecclesiæ mancipari, cum injuria prioris ecclesiæ; et ita per hanc rationem non satisfacit objectioni factæ, nec juribus in contrarium adductis. Secundo, quia non repugnat, fundum

vel possessionem aliquam habentem antiquum censum vel pensionem, donari aut vendi ecclesiae, et cum ipsomet onere transire ad ecclesiam, ut in l. de Immun. eccles. late tractavi, et res est vulgaris et receptissima. Maximeque hoc verum est, quando onus illud spirituale etiam est, juxta cap. 1 de Censibus, in fin. Nihil ergo repugnat fundum esse ecclesiasticum, et fructus ejus quoad nonam partem esse unius ecclesiae, et decimam esse alterius; nam ita etiam totus fundus erit mancipatus spirituali muneri, vel fabricae ecclesiae, non tamen unius et ejusdem, sed plurimum, juxta earum quasi partialia jura.

30. Melius posset suaderi hae sententia ex dicto cap. *Questi*, 16, quaestione 1, cum his quae circa illud supra notavimus: videtur enim ibi facta concessio unicuique ecclesiae, ut ex suis possessionibus, quas habet ad suorum ministrorum sustentationem, decimas alteri ecclesiae non solvat. Quod videtur generaliter intelligendum, ubicumque illae possessiones sitae sint; tum quia textus absolute loquitur; tum quia ex contextu colligi potest de hujusmodi decimis ibi esse sermonem. Nam alias nulla esset ratio cur clerici alterius ecclesiae conquerebantur, quia Episcopus non sinebat colonos suorum praediorum alteri parochiae solvere decimam. Neque enim est verisimile querelam fuisse pro solis personalibus decimis colonorum, quia nec de illis ita solent curare Episcopi, neque Concilium tanta cum distinctione respondisset, si de solis illis esset quaestio: et ita videtur intellexisse textum illum Glossa, in dicto cap. 2 de Decimis, verb. *A clericis*.

31. *Rejicitur media sententia inter duas supra relatas.* — At vero Glossa, in eodem c. *Questi*, in proponendo casum illius textus, aliquid addit huic textui, et tertiam opinionem inducit; ait enim ecclesiam dominam agri altera in ecclesia siti, si colat illum suis sumptibus et famulis, non teneri ad solvendas decimas alteri ecclesiae, et quoad hoc approbat posteriorem sententiam. Indicat vero, per argumentum a contrario, quod si per colonos agrum colat, tunc decimas solvere debet alteri ecclesiae, juxta priorem opinionem. Quam sententiam etiam approbat Turrecrem., sed profecto non habet in textu illo fundamentum; quia textus non ponit illam conditionem: *Si agros suos propriis colunt stipendiis*; sed verba textus sunt: *De vineis et agris, quae ad suum vel fratrum stipendium habent*. Quocirca, licet illa distinctio in aliis casibus a

Pontificibus tradi soleat, maxime in privilegiis religiosorum, ut infra videbimus, in praesenti quaestione non habet fundamentum in illo textu, nec in alio jure, quod ego sciam. Omissa ergo hac distinctione, aliae duae opiniones probabiles sunt, quamvis prior magis nitatur rigore justitiae, et ideo in jure videatur habere majus fundamentum: nam sensus illius capit. *Questi* dubius est, et satis obscurus. Defendendo autem illum sensum juxta secundam opinionem, dicendum consequenter est ad objectionem factam, illam procedere secundum generalem regulam, tamen in hoc Ecclesiam statuuisse speciale jus in favorem ecclesiasticorum praediorum, quod sine dubio facere potuit, mutando aliqua ex parte jura ecclesiarum, ut bona ecclesiastica essent magis certa et integra. Et ideo non est eadem ratio de praediis, quae veniunt in dominium personae Pontificis vel Episcopi, etc., quia per hoc non efficiuntur bona illa ecclesiastica, ut constat. De religiosorum autem praediis statim dicemus. Denique, licet in rigore res sit dubia, usu vero et consuetudine divi Thomae sententia recepta est, ut Covarruvias et Gutierrez significarunt. Et fortasse ipse D. Thomas in illo sensu est locutus. Limitatio vero, quam Cajetanus et alii adhibent, rationi consentanea est; judicio tamen superioris praelati discernendum erit, quando sit tam enormis laesio, ut jus illud, vel consuetudo admittenda non sit. Et hactenus de secunda parte regulae.

CAPUT XVIII.

AN ALIQUI EXIMANTUR A DEBITO DECIMARUM, UBI DE PRIVILEGIO NON SOLVENDI DECIMAS NONNULLA DISSERUNTUR.

1. *Explicatur tertia pars regulae supra positae.* — In hoc capite explicanda est tertia pars regulae propositae in c. 16, quae habebat, omnes supra dictos obligari ad decimas, nisi peculiariter titulo exempti sint. Quam particulam et limitationem expresse addidit Innocentius III, in cap. *A nobis*, de Decimis, in illis verbis: *Nisi a praestatione ipsarum specialiter sit exemptus*; et infra: *Nisi ab eis ostendatur quare ab hujusmodi sint immunes*. Et ratio talis limitationis est clara ex dictis in capite 14, 12 et 13. Nam haec obligatio solvendi decimas considerata in particulari, ut applicata singulis personis, non est naturalis, seu divina, sed mere humana; ergo fieri potest ut aliqua per-

sonae obligatae alias ex vi juris ad solutionem decimarum, ab ea obligatione eximantur. Dices hoc solum probare de exemptione a quota, non vero a tota solutione, quia praecipuum decimarum solum est humanum quantum ad quotam. Respondeo hoc procedere respectu totius communitatis, vel parochiae, vel ecclesiae, non vero respectu singularum particularium personarum, vel familiarum. Quia de jure naturali et divino solum est, ut ministri Ecclesiae habeant ab eadem ecclesia congruam sustentationem; quod vero concurrant omnes et singuli de Ecclesia, aliquid contribuendo, non est de jure naturali, neque quoad quotam decimae, nec omnino quoad aliquam partem, quantumvis minimam; possunt ergo aliqui per Ecclesiam eximi ab hoc onere. Dices: saltem erit haec exceptio personarum, quae est contra jus divinum et naturale, quia est contra justitiam distributivam, quia dum quidam eximuntur, alii gravantur. Assumptum patet, quia cum omnes fideles gaudeant laboribus ministrorum Ecclesiae, exceptio personarum est, quibusdam imponere totum onus sustentandi ministros, et alios eximere. Respondetur hanc exceptionem semper fieri debere ex rationabili causa; et quando respicitur justa causa, non accipi personam, neque hoc redundare in gravamen aliorum qui non eximuntur, quia non exigitur ab illis ultra decimam, ad quam ex jure tenentur; solum ergo per hanc exceptionem diminuitur census, et stipendium ministrorum Ecclesiae, quae diminutio nunquam est, nec esse potest citra congruentem sustentationem; quod autem ultra illam datur, potest Ecclesia taxare, augere et minuere, prout ad commune bonum expedire judicaverit. Haec ergo exemptio saepe juste fit, et ideo illa limitatio regulae necessaria fuit.

2. *Exemptio a decimis a solo Summo Pontifice potest fieri.* — Proponuntur tres modi eximendi a decimis. — Est autem circa istam partem ulterius advertendum, ex dictis in capite 15, solum Summum Pontificem posse hanc exceptionem facere, quia inferiores praelati non possunt, ut ibi ostensum est. Et licet per consuetudinem comparari possit, ut diximus c. 12, tamen ibidem adnotavimus, consuetudinem, quoad hunc effectum, pendere semper aliquo modo a Papa, ut expresse, vel tacite, in generali aut in particulari admittente talem consuetudinem, quae contra illius voluntatem vel potestatem prevalere non potest. Et hoc modo dicimus a solo Pontifice hanc exemptionem fieri. Possumus autem distinguere tres

modos, quibus fieri solet. Primus est per ipsum commune jus, sub quo comprehendimus omnia privilegia in corpore juris inserta. Secundus est per privilegia scripta, et concessa extra jus commune. Tertius est per consuetudinem non scriptam. De hoc tertio modo, quae ad doctrinam generalem spectare possunt, tradita sunt in capite 12; reliqua particularia, quae ad factum potius quam ad jus pertinent, non possunt a nobis tradi, quia in diversis provinciis, populis et familiis variae sunt consuetudines, quas illi scire et servare tenentur, ad quos pertinent. In secundo etiam modo est magna varietas pro diversitate religionum, et unicuique remittimus, ut sua privilegia consideret et observet, et tractando de statu religioso, attingemus aliqua, tum in communi, tum in specie de nostra religione Societatis. Nunc ergo de exemptionibus in jure concessis pauca dicemus; et quia illae ad religiosos maxime spectant, quaedam etiam generalia principia de hoc privilegio decimarum elucidabimus.

3. *Primo modo eximuntur a decimis, qui in communi vivunt.* — Ad primum ergo modum pertinet exemptio a solutione decimarum personalium ex propriis laboribus, quam concedit his, qui in communi vivunt, Paschasius Papa, in cap. *Decimas*, 16, quaest. 1, ut notant Abulens., Sylvester et Angelus, locis saepe citatis. Et fit extensio in textu, tam ad monachos, quam ad clericos communiter viventes, id est, regulares, et paupertatem in communi profitentes, nam illi non sibi, sed suae communitati lucrantur ad sustentationem illius, quae ecclesiastica est; et si quid habet superfluum, in pauperes et pia opera illud expendere debet, ut dixit Gregorius in responsione secunda ad Augustinum; et ideo merito ab hac decima eximuntur. Imo Glossa, Turrecrem. et alii intelligunt, ibi non solum concedi exemptionem a decimis personalibus, sed etiam a praedialibus, quae ex labore et industria talium regularium proveniunt. Quod certe satis insinuat in verbis illis textus: *Decimas de laboribus, seu nutrimentis suis propriis*. Nam licet vox illa, *de laboribus*, posset in rigore restringi ad decimas mere personales, per alias nimirum, *seu nutrimentis suis propriis*, extendi videtur etiam ad praediales. Nam hoc verbum non est synonymum prioris, sed ampliat illud ad omnes labores, qui ad nutrimentum proprium ordinantur; hujusmodi autem sunt animalium, quibus nutrimur, educatio; proprii agri vel horti cul-